

Doplnění evidovaných lokalit ochrany přírody v Kraji Vysočina: Skalka pod Javořicí (Javořické peklo)

Dana Kodetová & Vojtěch Kodet

2020

Doplnění evidovaných lokalit ochrany přírody v Kraji Vysočina: Skalka pod Javořicí (Javořické peklo)

Ing. Dana Kodetová & Ing. Vojtěch Kodet, Ph.D.

2020

Obsah

1) Popis lokality.....	4
2) Stručná charakteristika biocenózy.....	9
3) Shrnutí významu.....	10
4) Ohrožení, dosavadní péče, způsob hospodaření.....	10
5) Návrh ochranných opatření a péče.....	10
6) Návrh dalšího průzkumu a monitoringu.....	11
7) Další odborné podklady.....	11
8) Stupeň významu.....	11
9) Fotodokumentace.....	12
10) Literatura.....	13

V roce 2020 finančně podpořeno Krajem Vysočina, spolufinancováno Českou společností ornitologickou a realizováno ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovištěm Žďárské vrchy. Děkujeme.

Vysvětlivky:

Významné druhy = Druhy zvláště chráněné + naturové + ohrožené + vzácné

Zvláště chráněné druhy = Druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené dle vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb.

Naturové druhy = Druhy chráněné dle směrnic EU o stanovištích (92/43/EHS) a o ptácích (2009/147/ES)

Ohrožené druhy = Druhy kriticky ohrožené, ohrožené, zranitelné a téměř ohrožené dle červených seznamů ČR (KUČERA et VÁŇA 2005, HOLEC et BERAN 2006, GRULICH et CHOBOT 2017, HEJDA et al. 2017, CHOBOT et NĚMEC 2017).

Vzácné druhy = Druhy řídké či ojediněle se vyskytující v rámci regionu, které nemusejí být zařazeny mezi zvláště chráněné druhy, naturové druhy ani jako ohrožené druhy dle červených seznamů.

Klasifikace biotopů a jejich označení je v souladu s Katalogem biotopů ČR (CHYTRÝ et al. 2010) a jejich ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020) s uvedením následujících kategorií ohrožení:

CR = kriticky ohrožený (critically endangered)

EN = ohrožený (endangered)

VU = zranitelný (vulnerable)

NT = téměř ohrožený (near threatened)

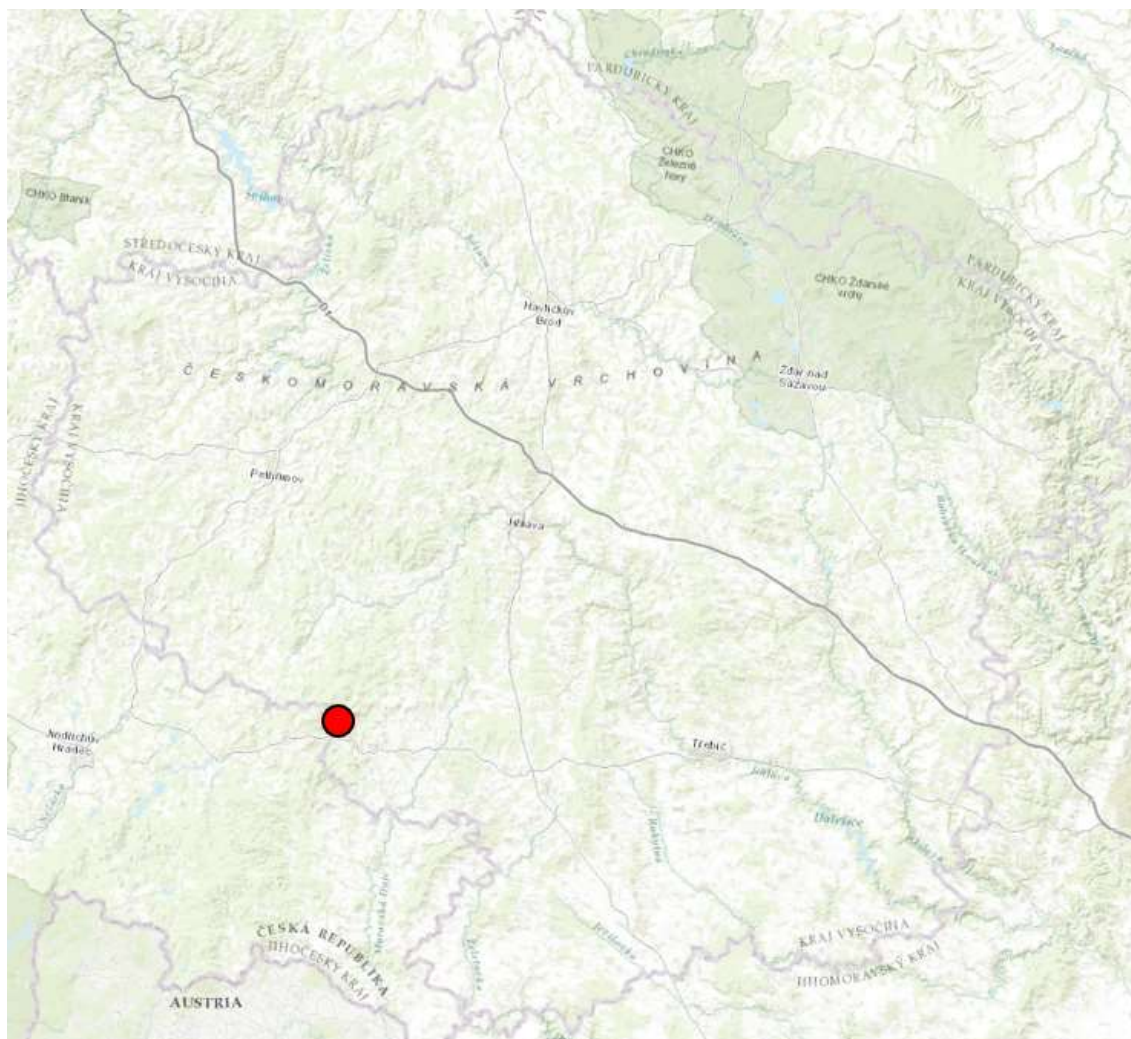
LC = nejméně dotčený (least concern)

Skalka pod Javořicí (Javořické peklo)

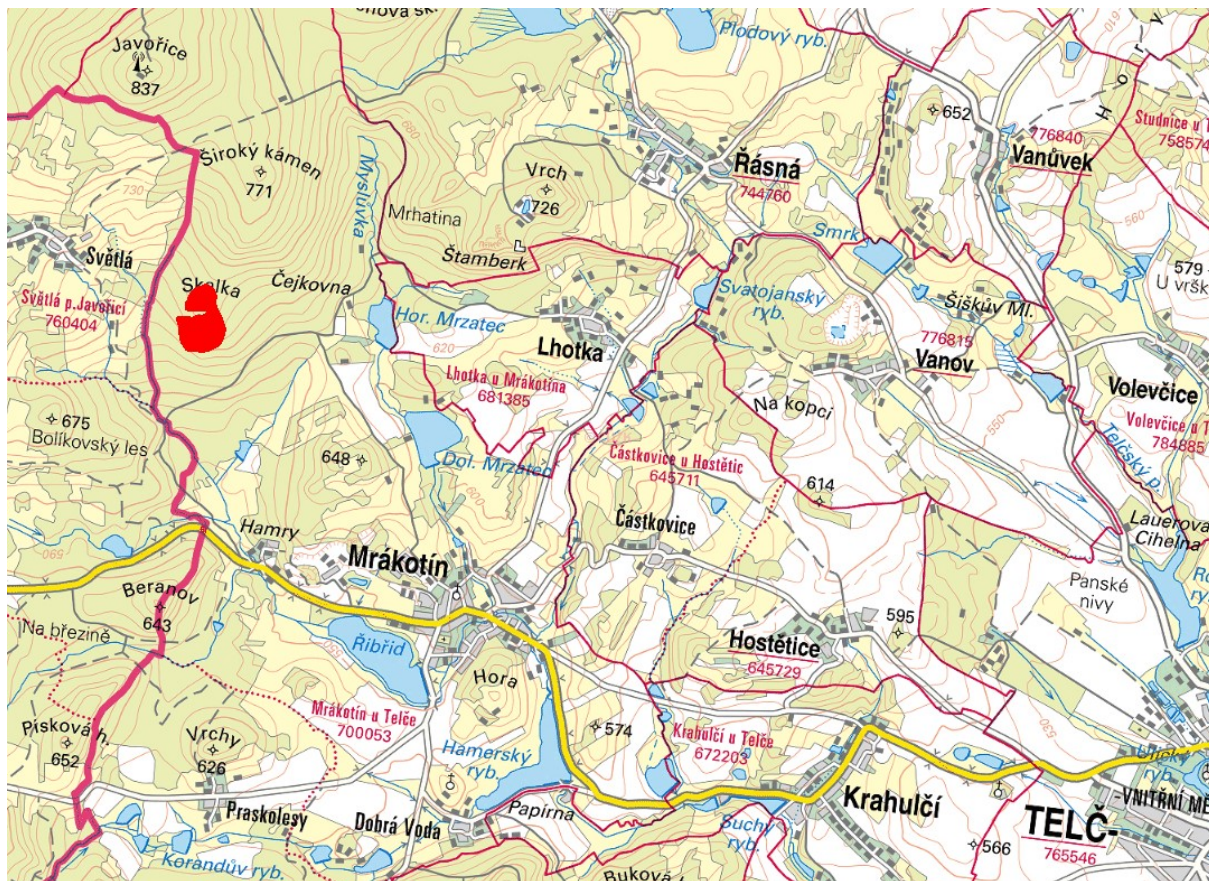
1) Popis lokality

Kraj:	Kraj Vysočina
Okres:	Jihlava
Pověřený ob. úřad:	Telč
Obec:	Mrákotín
Katastrální území:	Mrákotín u Telče
Lokalizace:	cca 2,5 km SZ od Mrákotína v okolí vrchu Skalka
Výměra:	9,9 ha
Nadmořská výška:	640 – 686 m n. m.
Mapovací kvadrát:	6758

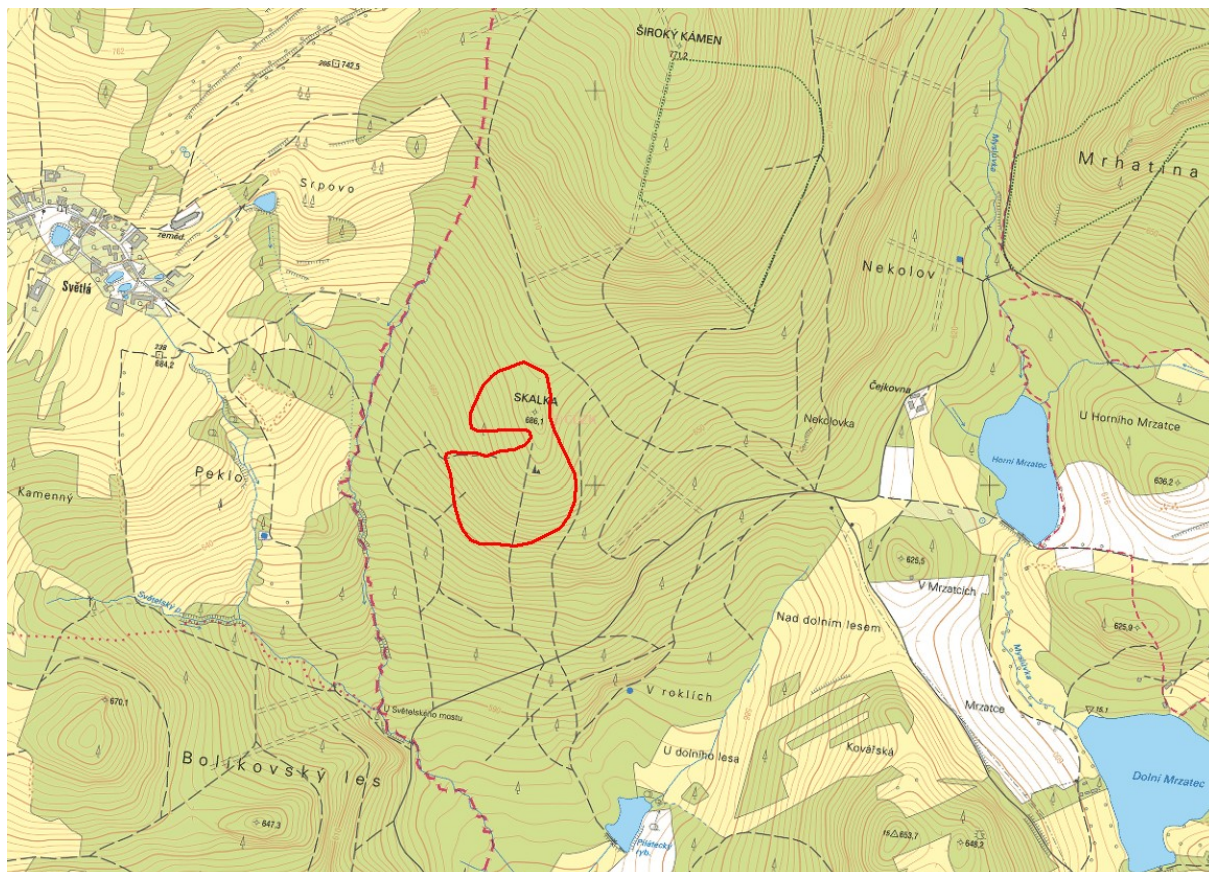
Obr.: Orientační poloha lokality v rámci Kraje Vysočina.

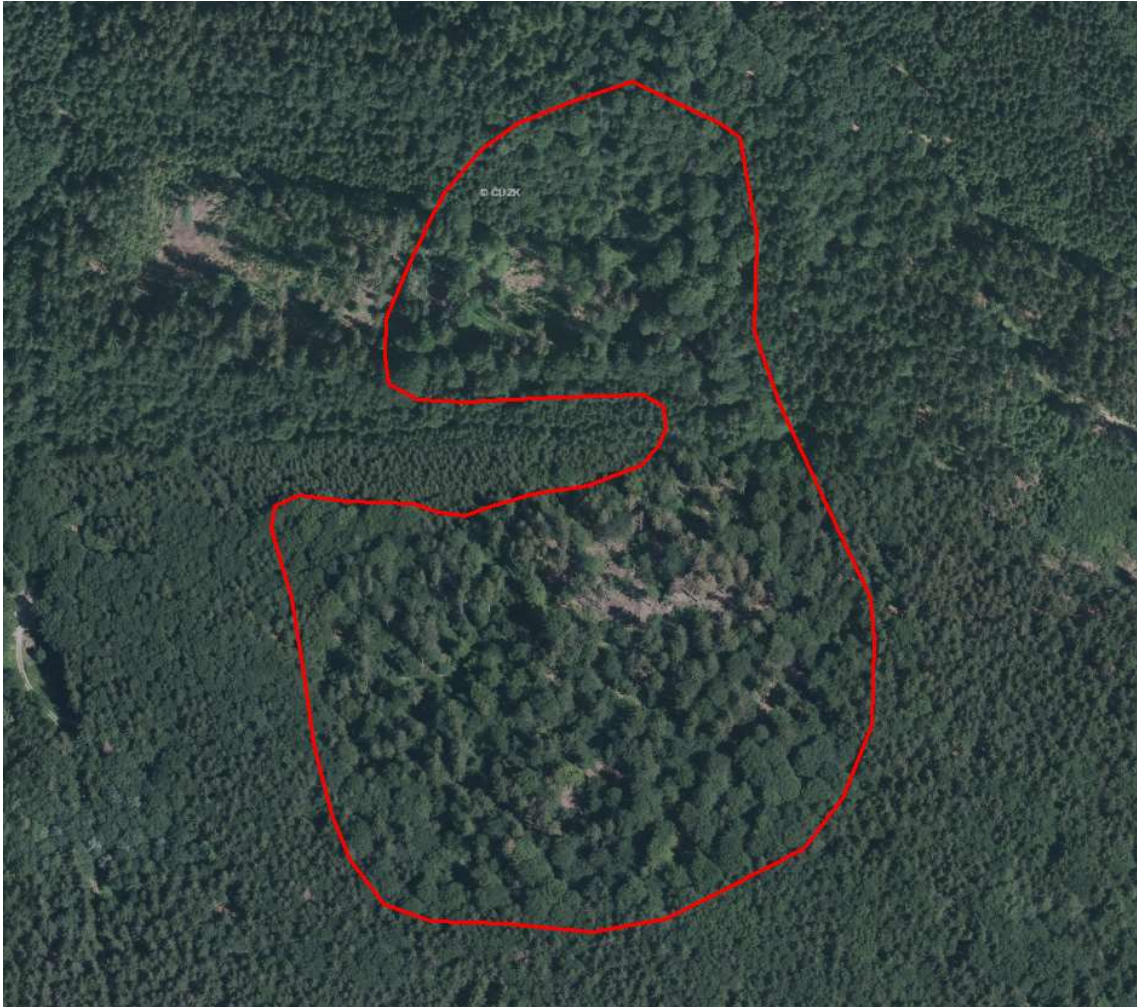
Obr.: Poloha lokality.

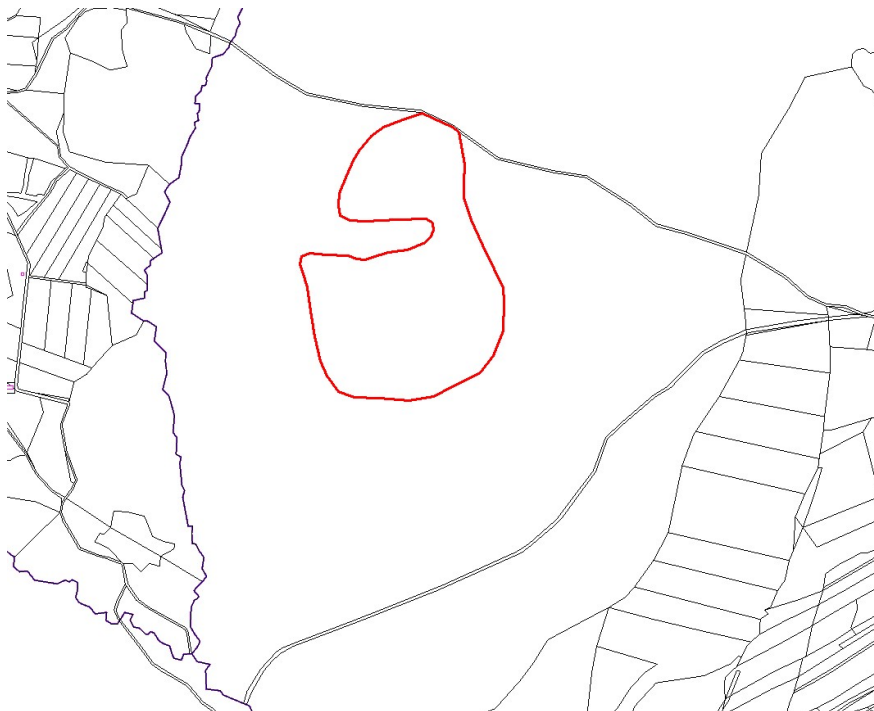
Obr.: Vymezení lokality.

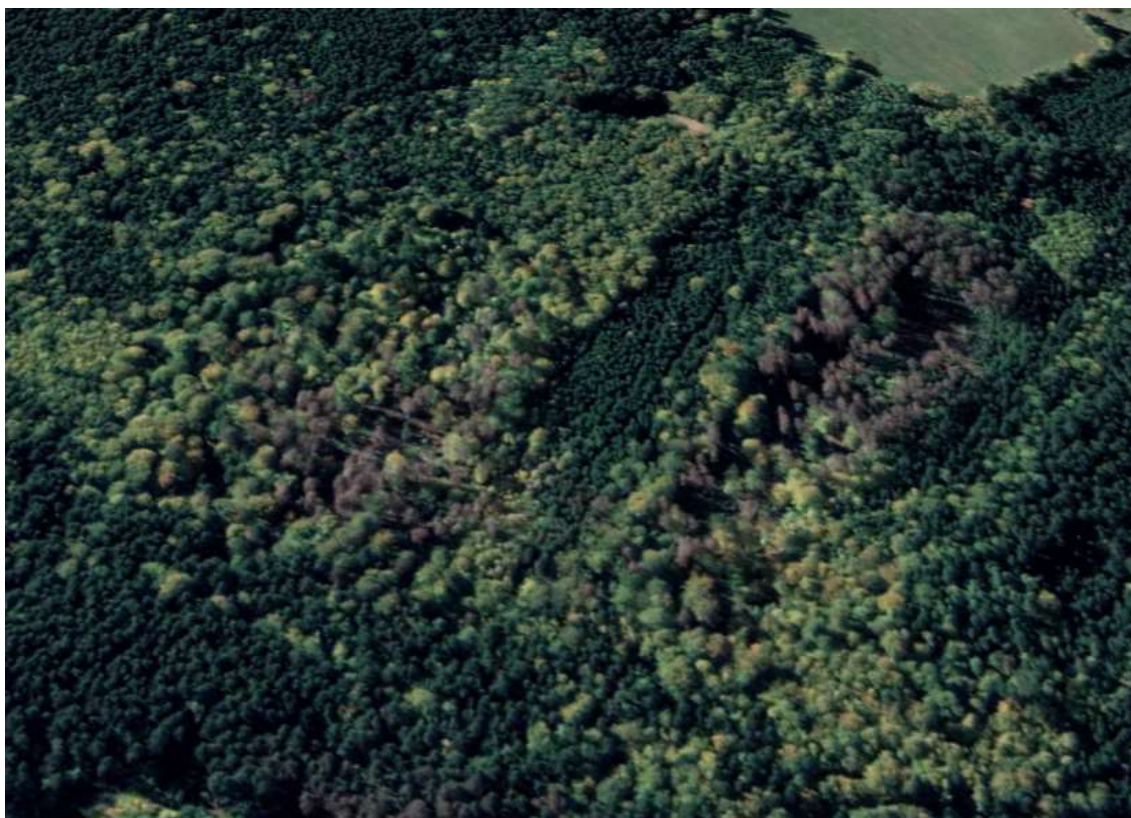
Obr.: Lokalita na leteckém snímku.

Obr.: Lokalita s vymezením parcel katastru nemovitostí.

Obr.: Pohled na lokalitu od jihovýchodu (Google Earth 2019).

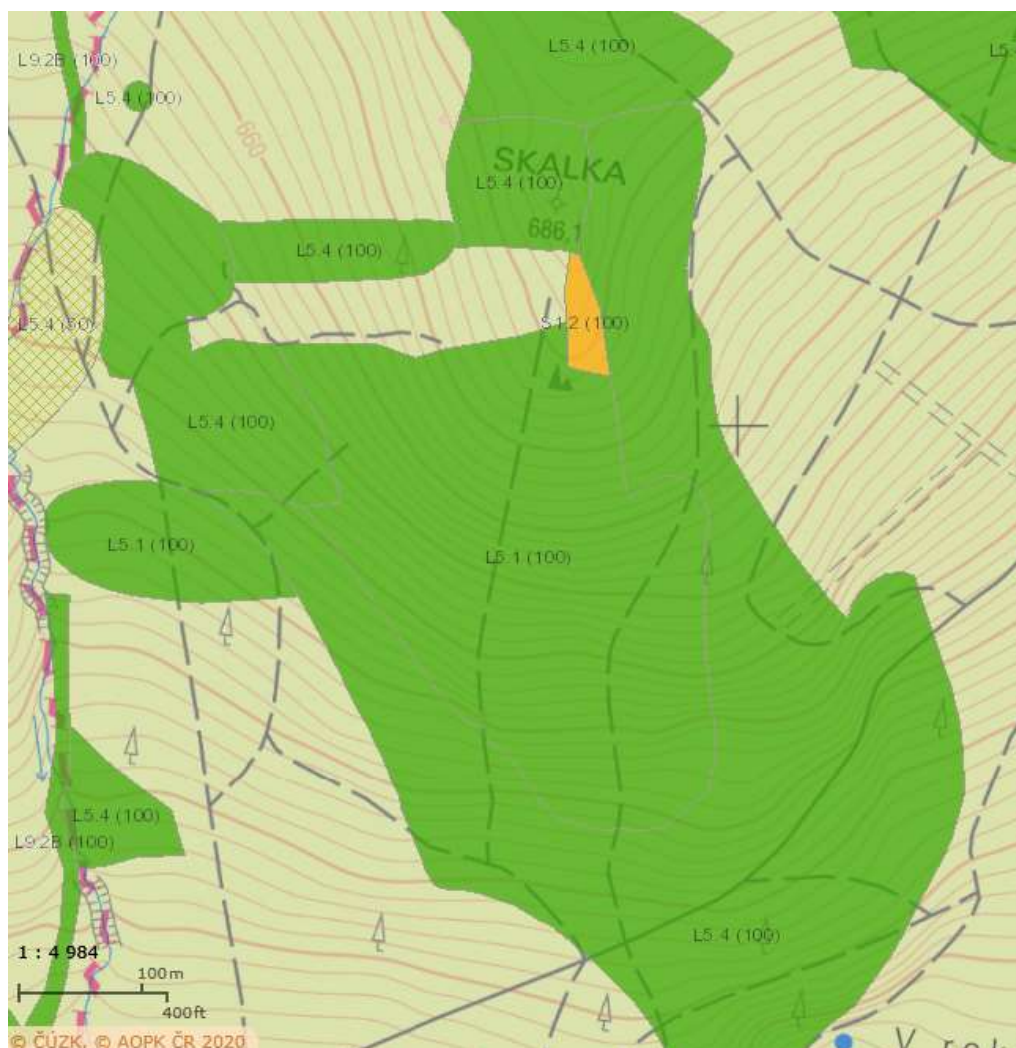

- Klima:** Klimatická oblast chladná, podoblast CH7 (QUITT 1971)
- Geomorfologie:** Soustava: II – Česko-moravská soustava
Podsoustava: IIC – Českomoravská vrchovina
Celek: IIC-6 – Javořická vrchovina
Podcelek: IIC-6A – Jihlavské vrchy
Okresek: IIC-6A-a – Řásenská vrchovina
(DEMEK et MACKOVIČIN 2006)
- Hydrologie:** povodí I. řádu (hlavní): 4 – Dunaj
povodí II. řádu (dílní povodí hlavního toku): 4-14 – Dyje
povodí III. řádu (základní): 4-14-01 – Dyje pod soutok Moravské a Rakouské Dyje
povodí IV. řádu: 4-14-01-0110 – Světelský potok
(Vyhláška MZe č. 393/2010 Sb.)
- Hydrogeologie:** Celek: 6 – Rajony v horninách krystalinika, proterozoika a paleozoika
Oblast: 65 – Krystalinikum Českomoravské vrchoviny
Rajon: 6540 – Krystalinikum v povodí Dyje (Olmer et al. 2006)
- Geologie:** Éra: Paleozoikum
Útvar: Karbon
Soustava: Český masiv - krystalinikum a prevariské paleozoikum
Oblast: Moldanubická oblast (moldanubikum)
Region: Magmatity v moldanubiku
Regionální jednotka: Moldanubický pluton
Horninový typ: Magmatit hlubinný
Hornina: Granit
Minerální složení: Biotit obvykle více než muskovit (ČGS 2015)

- Pedologie:** Půdní typ: KA – Kambizem
Půdní subtyp: KAd – Kambizem dystrická
Půdní typ: KP – Kryptopodzol
Půdní subtyp: KPm – Kryptopodzol modální (ČGS 2012)
- Biogeografie:** Biogeografická oblast: Kontinentální
Biogeografická podprovincie: 1 – Hercynská
Bioregion: 1.64 – Javořický
Biochora: 5VR – Vrchoviny na kyselých plutonitech 5. v.s.
(CULEK et al. 2005, 2013)
- Fytogeografie:** Fytogeografická oblast: O – Oreofytikum
Fytogeografický obvod: O1 – České oreofytikum
Fytogeografický okres: 90 – Jihlavské vrchy (BÚ ČSAV 1987)
- Potenciální přirozená vegetace:**
Vegetační skupina: Acidofilní bučiny a jedliny (*Luzulo-Fagion*)
Vegetační jednotka: 24 – Biková bučina (*Luzulo-Fagetum*)
(NEUHÄUSLOVÁ et al. 1997)
- Přírodní lesní oblast:** 16 – Českomoravská vrchovina (Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb.)
- Ekosystémová a biotopová charakteristika:** Starší květnatá bučina na kamenitém svahu se skalkou. Vymapované přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí s uvedením kategorie ohrožení jsou znázorněny na obrázku níže.

Obr.: Přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí (2007–2020, webgis.nature.cz):

- S1.2 – Štěrbínová vegetace silikátových skal a drolin [NT]
- L5.1 – Květnaté bučiny [LC]
- L5.4 – Acidofilní bučiny [LC]
- L9.2B – Podmáčené smrčiny (okolí) [LC]

2) Stručná charakteristika biocenózy

Suťový, místy až balvanitý starý bukový porost tvořený dvěma enklávami. Porostní dominantou je zde buk lesní (*Fagus sylvatica*), vtroušeně je přítomná jedle bělokora (*Abies alba*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*). Smrky ztepilé (*Picea abies*) na lokalitě uschly a byly již z porostu vykáceny, vznikly tak rozvolněné plochy s výstavky zbývajících dřevin. V podrostu zmlazuje buk a četná jsou i stará buková torza. V okrajových částech je do porostu přimíšen smrk ztepilý (*Picea abies*). Až do nedávna se v okolí nacházely rozsáhlé smrkové lesy, které se v souvislosti s postupující kůrovcovou kalamitou mění v rozsáhlé paseky.

Z rostlin zde roste ohrožená kapraď podobná (*Dryopteris expansa*), z dalších kapradin bukovník kapraďovitý (*Gymnocarpium dryopteris*), kapraď osténkatá (*Dryopteris carthusiana*), kapraď rozložená (*Dryopteris dilatata*), kapraď samec (*Dryopteris filix-mas*), kříženec kapraď podobná × k. rozložená (*Dryopteris × ambroseae*) a z dalších druhů rostlin např. šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*), mařinka vonná (*Galium odoratum*), netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*), brusnice borůvka (*Vaccinium myrtillus*).

Z lokality je známo hnízdění anebo hnízdní výskyt řady druhů ptáků. Ze 4 zvláště chráněných druhů ptáků to jsou sýc rousný (*Aegolius funereus*), kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), holub doupňák (*Columba oenas*) a krkavec velký (*Corvus corax*), z dalších naturových druhů datel

černý (*Dryocopus martius*) a žluna šedá (*Picus canus*), z dalších šplhavců žluna zelená (*Picus viridis*) a strakapoud velký (*Dendrocopos major*), ze sov puštík obecný (*Strix aluco*), z dravců káně lesní (*Buteo buteo*) a z dalších nepěvců holub hřivnáč (*Columba palumbus*). V dutinách hnízdí několik druhů pěvců, a to brhlík lesní (*Sitta europaea*), sýkora modřinka (*Cyanistes caeruleus*), sýkora koňadra (*Parus major*), sýkora uhelníček (*Periparus ater*), případně v polodutinách šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*). Z dalších druhů pěvců byly na lokalitě zjištěny některé méně časté druhy, jako budníček lesní (*Phylloscopus sibilatrix*) či hýl obecný (*Pyrrhula pyrrhula*) a z běžných druhů budníček menší (*Phylloscopus collybita*), červenka obecná (*Erithacus rubecula*), drozd brávník (*Turdus viscivorus*), drozd zpěvný (*Turdus philomelos*), kos černý (*Turdus merula*), pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*), střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*), sojka obecná (*Garrulus glandarius*) a pouze na jehličnany vázaní králíček ohnivý (*Regulus ignicapilla*), králíček obecný (*Regulus regulus*), křivka obecná (*Loxia curvirostra*) či čížek lesní (*Spinus spinus*). Při podrobnějším ornitologickém průzkumu lze očekávat zjištění dalších druhů.

Údaje o jiných taxonomických skupinách nejsou z této lokality k dispozici.

3) Shrnutí významu

Významná lokalita přírodě blízké lesní vegetace s přítomností většího množství starých a doupných stromů s výskytem zvláště chráněných a ohrožených druhů. Lokalita je významným hnízdištěm ptáků a celkově významným ostrůvkem pro biodiverzitu v jinak převážně intenzivně obhospodařovaných lesních monokulturách s převahou jehličnanů.

4) Ohrožení, dosavadní péče, způsob hospodaření

Stávající porosty vznikly díky příznivému lesnickému hospodaření na lokalitě. Ohrožení představuje případná plošná obnova lesa, kdy by došlo k vykácení starých stromů. Mýtní porosty budou jistě určeny k těžbě.

5) Návrh ochranných opatření a péče

Neprovádět obnovu lesa holosečemi, upřednostňovat podrostní způsob a jednotlivý či skupinový výběr s ohledem na zachování dřevinné skladby, tak aby zůstal charakter vzrostlého lesa a vznikaly druhově a prostorově diferencované porosty. Při obnově podporovat dominantní podíl autochtonních listnáčů pestřejšího druhového složení se zastoupením jedle bělokoré, ponechávat část starých stromů na dožití a k úplnému rozpadu jednotlivě i v menších skupinkách.

Jedná se o ornitologicky významnou lokalitu, kde se vyskytují a rozmnožují chráněné a ohrožené druhy ptáků. Pro výskyt a hnízdění vzácných, chráněných a ohrožených druhů ptáků i pro celkové zachování pestrého druhového společenstva ptáků je důležité zajistit dostatek úkrytů před predátory i pro stavbu hnízd a dostatek potravy, zejména bezobratlých, což významně ovlivňuje i jejich hnízdní hustotu. Jednou z hlavních zásad ochrany hnízdících ptáků je neprovádět lesnické práce v době jejich hnízdění a ideální je zachovat klid na lokalitě již od poloviny zimy, kdy některé druhy obsazují svá hnízdní teritoria. Nežádoucí je existence mysliveckých zařízení, zejména umístování krmelišť pro divoká prasata, kterými dochází k lákání této zvěře na lokalitu. Divoká prasata mají významný negativní dopad na ptáky hnízdící na zemi. Krmeliště pro divoká prasata by se měla zakládat mimo ornitologicky významné lokality, respektive co nejdále od nich.

Žádoucí by bylo alespoň vybrané části porostu ponechat samovolnému vývoji, aby zde byl les pralesovitého typu s množstvím starých doupných a odumírajících stromů, s ponechávanými torzy, padlými stromy a s množstvím tlejícího dřeva. Části porostu je možné udržovat prosvětlené s hájovým charakterem. Výběr konkrétních ploch pro ponechání samovolnému vývoji a pro udržování světlejšího lesa by měl být volen podle typu vegetace, existence ohrožených společenstev, výskytu chráněných a ohrožených druhů rostlin, hub i živočichů, zejména bezobratlých, neboť ptáci se vzhledem ke své vysoké mobilitě oproti řadě jiným organismům dokáží lépe přizpůsobit, respektive svoji niku si jednoduše najít, pokud je na lokalitě přítomná. Rozmanité podmínky umožňují výskyt pestřejšího spektra organismů.

6) Návrh dalšího průzkumu a monitoringu

Žádoucí je monitoring nejohroženějších druhů na lokalitě. Zajímavé výsledky by mohl přinést průzkum mykologický a entomologický, případně i dalších skupin.

7) Další odborné podklady

AOPK ČR (2020): Nálezová databáze ochrany přírody.

8) Stupeň významu

I

9) Fotodokumentace

19. 11. 2020

18. 6. 2012

19. 11. 2020

10) Literatura

- BÚ ČSAV, 1987: Regionálně fytogeografické členění ČSR. Mapa 1 : 600 000. – *Academia, Praha*.
- CULEK M. [ed.], 2005: Biogeografické členění České republiky, II. díl. – *AOPK ČR, Praha: 1–590*.
- CULEK M., GRULICH V., LAŠTŮVKA Z. et DIVÍŠEK J., 2013: Biogeografické regiony České republiky. – *Masarykova univerzita, Brno: 1–447*.
- ČGS, 2012: Půdní mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- ČGS, 2015: Geologická mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- DEMEK J. et MACKOVIČIN P. [ed.], 2006: Zeměpisný lexikon ČR. – 2. vyd., *AOPK ČR, Brno: 1–580*.
- GRULICH V. et CHOBOT K. [ed.], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny. – *Příroda, Praha, 35: 1–178*.
- HEJDA R., FARKAČ J. et CHOBOT K. [ed.], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. – *Příroda, Praha, 36: 1–612*.
- HOLEC J. et BERAN M. [ed.], 2006: Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – *Příroda, Praha, 24: 1–282*.
- CHOBOT K. et NĚMEC M. [ed.], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. – *Příroda, Praha, 34: 1–182*.
- CHYTRÝ M. [ed.], 2020: Červený seznam biotopů České republiky. – *Příroda, Praha, 41: 1–172*.
- CHYTRÝ M., KUČERA T., KOČÍ M., GRULICH V. et LUSTYK P. [ed.], 2010: Katalog biotopů České republiky. – 2. vyd., *AOPK ČR, Praha: 1–448*.
- KUČERA J. et VÁŇA J., 2005: Seznam a červený seznam mechorostů České republiky (2005). – *Příroda, Praha, 23: 1–104*.
- NEUHÄUSLOVÁ Z., MORAVEC J., CHYTRÝ M., SÁDLO J., RYBNÍČEK K., KOLBEK J. et JIRÁSEK J., 1997: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky 1 : 500 000. – *Botanický ústav AV ČR, Průhonice*.
- OLMER M., HERRMANN Z., KADLECOVÁ R., PRCHALOVÁ H., BURDA J., ČURDA J., KREJČÍ Z., SKOŘEPA J., HARTLOVÁ L. et MICHLÍČEK E., 2006: Hydrogeologická rajonizace České republiky. – *Sbor. geol. Věd, Hydrogeol. inž. Geol., 23: 5–32*.
- QUITT E., 1971: Klimatické oblasti Československa. – *Geografický ústav ČSAV, Brno: 1–73*.

Legislativa:

- Směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích).
- Směrnice 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích).
- Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů.
- Vyhláška MZe č. 393/2010 Sb., o oblastech povodí.
- Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.